

de Hristos. Ea umple un gol simțit de multă vreme și împlinește o datorie morală de conștiință.

În această carte, pe lângă datele istorice și biografice prezentate succint, sunt adunate cele mai alese sfaturi și cuvinte de învățătură date de Sfântul Paisie tuturor celor ce urmează lui Hristos.

La urmă am adăugat câteva din minunile sfântului din viața sa, câteva de după moarte, precum și acatistul sfântului.

Rugăm pe Bunul Dumnezeu și pe Maica Domnului, ocrotitoarea tuturor creștinilor, să primească această lucrare ca un prinos de recunoștință, întru pomenirea Preacuviosului Părintelui nostru Paisie de la Neamț, cu ale cărui sfinte rugăciuni să ne călăuzească pe calea mântuirii. Amin.

Arhimandrit Ioanichie Bălan
Sfânta Mănăstire Sihăstria
15 noiembrie 2004

PRIMII ANI DE VIAȚĂ

Sfântul Preacuviosul Părintele nostru Paisie de la Neamț s-a născut la 21 decembrie 1722, în orașul Poltava din Ucraina, numită pe atunci Malorusia (Rusia mică), într-o veche familie de preoți. Unele din rudele sale au îmbrățișat viața monahală, precum bunica și sora mamei sale, iar mai târziu și mama lui. Din botez a primit numele de Petru, după numele Sfântului mitropolit Petru al Kievului († 1326), care se cinstește la 21 decembrie, ziua nașterii Cuviosului Paisie.

Tatăl său, Ioan, era preot al catedralei din Poltava, iar mama sa, Irina, se îngrijea de buna creștere a celor 12 copii, dintre care fericitul Paisie era al 11-lea. După cum mărturisea cuviosul ucenicilor săi, tatăl său „era atât de milostiv și de îndurat către săraci, încât își împărțea fără cruțare averea sa, iar femeia lui îl certa, zicându-i că îi vor rămâne copiii săraci și cerșetori. Iar el, știind că cel ce dă milostenie nu pierde ceea ce dă, ci o află acolo întru împărăția cerurilor însutită, îi răspundea zicând: «O, femeie, ce mă oprești de la o faptă bună ca aceasta, care este pricinuitoare de însutite răsplătiri în cer, iar aici, în lumea aceasta, de bunătăți pământești? ...

De ce ești așa mică la suflet? Copiii mei nu vor fi săraci, nu, căci Dumnezeu este bogat». Astfel o îndrepta căci și ea era foarte bine credincioasă și râvnitoare de fapte bune și iubitoare și păzitoare a poruncilor Domnului”.

Murind tatăl său pe când Petru avea numai patru ani, binecuvântata sa mamă i-a dat de mic o educație creștinească. Iar el avea din copilărie o înclinație deosebită spre virtute, după cum avea să mărturisească mai târziu: „Când eram de șapte ani, am început să învăț să citesc. Timp de doi ani de zile am citit numai abecedarul, Ceaslovul și Psaltirea, după care am început să citesc cărți cu ușurință. Mai întâi am citit cu mare osârdie și luare-aminte Sfânta Scriptură, Vechiul și Noul Testament, iar apoi Mărgăritarul Sfântului Ioan Gură de Aur și cărțile Sfinților Efrem și Dorotei, și atunci am citit un cuvânt din Sfântul Dorotei, în care el vorbea despre clevetire și osândire, și am înțeles ce mare păcat e acesta. Atunci, încă din tinerețea mea, am făcut această făgăduință înaintea lui Dumnezeu: «Doamne, dacă voi învinui vreodată pe fratele meu, chiar dacă îl văd păcătuind cu ochii mei, să se deschidă pământul și să mă înghită». Am pus deci stavilă gurii mele, ca să nu spun niciodată nici un cuvânt nimănui despre ceva ce am văzut și am auzit și, prin harul lui Hristos, am ținut această făgăduință toată viața mea”.

Deci, copil fiind, se închidea și citea Sfânta Scriptură și din Sfinții Părinți, nevoind să

vorbească cu nimeni, așa încât și mama lui rareori îl auzea vorbind, și atunci numai câteva cuvinte, iar cei de vârsta lui credeau că se născuse mut, fiindcă nu auziseră nici un cuvânt de la el.

La vârsta de doisprezece ani, mama sa l-a prezentat mitropolitului Kievului, Rafael, care l-a primit să învețe carte duhovnicească la Școala Frăției din Kiev, cunoscută și sub numele de „Academia Movileană”. Aici învățau carte și teologie toți fiii aleși ai preoților și demnitarilor ucraineni și chiar moldoveni.

ÎN MĂNĂSTIRE

După patru ani de școală, sufletul fericitului Petru nu-și găsea odihnă în lume. Glasul tainic al Duhului Sfânt îl chema la marea nevoință a vieții monahale, unde, prin multe osteneli și neadormită rugăciune, sufletul râvnitor se curăță de patimi și se unește cu Hristos. De aceea, părăsind în taină școala și familia, în toamna anului 1739, pe când avea 17 ani, Petru se duce la un schit din apropiere, împreună cu un prieten apropiat al său. Dar negăsind duhovnic după inima sa, se duce la Mănăstirea Medvedovski, unde este făcut rasofo, primind numele de Platon. Dar nici aici nu stă mult. După ce zăbovește puțin timp în marea lavră Pecersca, fericitul Platon, negăsind pace și liniște duhovnicească în mănăstirile ucrainene, călăuzit de mâna lui Dumnezeu, părăsește patria sa în anul 1745 și vine în Moldova.

ÎN ȚĂRILE ROMÂNE

Viața monahală isihastă în Țările Române era în mare înflorire, fiind ferită de tulburarea uniției catolice poloneze, care invadase o bună parte din Ucraina de sud-vest. După mărturia marelui cărturar și domnitor Dimitrie Cantemir, numărul mănăstirilor și schiturilor existente în secolul XVIII în Moldova se ridica la peste 400.

După ce poposește la câteva mănăstiri și sihăstrie, fericitul Platon se stabilește la schitul Trăisteni, în ținutul Buzăului. Aici se nevoiau câțiva călugări isihăști vestiți, în frunte cu Cuviosul Vasile de la Poiana Mărului, viitorul său părinte duhovnicesc, și Cuviosul Onufrie Sihăstrul. Platon stă la Trăisteni puțin, apoi se mută mai sus, pe valea Buzăului, la schitul Cârnău, aproape de marele pustnic Onufrie, de la care mereu cerea cuvânt de bună sfătuire duhovnicească pe calea mântuirii.

Nevoindu-se Platon în schitul Trăisteni, egumenul l-a rânduit la bucătărie. Dar el, fiind neînvățat a face mâncare și firav cu trupul, într-o zi n-a fiert bucatele îndeajuns, iar când să dea vasele jos de pe foc, a vărsat din greșeală toată mâncarea, drept pentru care a plâns mult, cerându-și iertare. În altă zi a fost rânduit să facă pâine la brutărie. Însă și aici a pățimit aceeași ispită, căci neștiind cum să prepare aluatul și neavând putere să-l frământe cât trebuie, aluatul

n-a mai dospit. Apoi, venindu-i un frate în ajutor, l-a frământat din nou. Dar neștiind să potrivească focul în cuptor, toată pâinea a ars pe vatră. Atunci rasoforul Platon, cerându-și iertare în genunchi de la părinți, a plâns de mâhnire în toată ziua aceea.

Un monah pustnic, anume Dosoftei, a spus rasoforului Platon că peste puține zile va veni marele stareț Vasile de la Poiana Mărului în schitul Trăisteni și, dacă îl va vedea așa tânăr și ager la minte, îl va sili să primească preoția. Deci l-a sfătuit să se păzească de aceasta, pentru a nu avea muștrări de conștiință după aceea, că nu a avut vârsta hotărâtă de canoane pentru preoție. Atunci Platon, mulțumindu-i, i-a zis: „Părinte Dosoftei, eu până la moarte aș dori să rămân simplu monah, căci nu sunt vrednic de o treaptă așa de mare!” „Dumnezeu să-ți ajute, frate!”, a adăugat bătrânul.

Într-o toamnă, egumenul schitului l-a rânduit pe Platon să păzească via, poruncindu-i să nu mănânce struguri decât după masă, ca să nu se îmbolnăvească de stomac. Dar ucenicul, biruindu-se de lăcomie, toată ziua mânca struguri, iar la masă nu mai gusta nimic. De aceea a slăbit mult, ca după o boală, și a rămas în starea aceasta până când, după culesul viilor, a încetat să mai mănânce struguri.

Altădată, într-o noapte, Platon a adormit așa de tare, că nu a mai auzit clopotul de Utrenie. Când s-a deșteptat, slujba era pe la jumătate.

Atunci de mare mâhnire a început a plânge. Apoi s-a rușinat să mai meargă la Sfânta Liturghie și la trapeză cu frații și ședea în chilie plângând; atât era de pătruns de frica de Dumnezeu. Din ziua aceea, multă vreme rasoforul Platon nu mai dormea culcat pe pat, ci șezând pe un scăunel, ca să se poată deștepta la Utrenie.

După aceea, nevoindu-se smeritul Platon la schitul Cârnău, se ducea adesea în pustie la Cuviosul Onufrie, bărbat ales și plin de dar, pentru a-i cere cuvânt de folos. Odată, după ce i-a vorbit bătrânul despre patimile trupești și sufletești și despre luptele cele cu viclesug ale diavolilor, a adăugat și acestea: „Dacă n-ar apăra Hristos pe poporul Său, nu s-ar fi mântuit nici unul dintre sfinți. Dar cel ce cade către Hristos cu credință și cu dragoste, cu smerenie și cu lacrimi, aceluia i se dau mângâieri și negrăite bucurii, pace și dragoste fierbinte către Dumnezeu. Mărturii ale acestui lucru sunt lacrimile nefățarnice izvorâte din marea dragoste, zdrobirea inimii și smerenie neconținută pentru Hristos. Căci din dragoste către Dumnezeu, omul devine nesimțitor către bunurile lumii acesteia”.

După aproape patru ani de nevoie duhovnicească în Moldova și Țara Românească, fericitul Platon a plecat în Sfântul Munte, ca să scape de hirotonie, după cum singur mărturisea mai târziu, „ca nu cumva părinții moldoveni să-l silească să primească preoția”.

ÎN SFÂNTUL MUNTE ATHOS

Sosind în Muntele Athos, a mers prin toate mănăstirile și sihăstriile să-și găsească un povățuitor iscusit. Dar negăsind un duhovnic după dorința lui, s-a retras în pustie, nevoindu-se singur patru ani de zile, în multă lipsă și osteneală, în rugăciune și citirea Sfinților Părinți, în lacrimi și priveghere ziua și noaptea.

Nevoința fericitului Platon în singurătate era destul de grea și anevoioasă. Neîncetat se îndeletnicea cu citirea Sfintei Scripturi și cântarea psalmilor; mâncare primea o dată pe zi și atunci numai pesmeți și apă, afară numai de sâmbete, duminici și praznice; iar sărăcia lui era covârșitoare. Avea numai o dulamă și o rasă, și acelea foarte vechi. De multe ori, din pricina lipsei, umbla desculț, chiar și iarna, și fără cămașă pe el. Dar smeritul Platon se bucura de sărăcia lui, precum se bucură bogatul de bogăția lui. Nici ușa chiliei lui nu o încuia vreodată, când pleca undeva, căci nu avea nimic într-însa, fără numai cuvintele Sfinților Părinți pe care le împrumuta de la mănăstire.

TUNDEREA ÎN MONAHISM

În acea vreme, cu purtarea de grijă a lui Dumnezeu, a venit în Sfântul Munte marele stareț Vasile de la Poiana Mărului și a zăbovit câteva zile la chilia fericitului Platon. Iar la rugămintea

lui, starețul Vasile l-a călugărit pe Platon, punându-i numele de *Paisie*. Apoi bătrânul l-a sfătuit pe ucenicul său să lase nevoița pustnicească și să-și aleagă calea împărătească, zicând:

„Toată viața monahicească se împarte în trei părți: prima este viața de obște; a doua este petrecerea în doi sau în trei, numită și cale împărătească sau de mijloc, având toate în comun; iar a treia este nevoița de unul singur în pustie, potrivită numai bărbaților sfinți și desăvârșiți.

În timpul de față, însă, unii călugări și-au născocit al patrulea fel de rânduială monahicească. Fiecare își face chilie unde îi place, trăiește singur și se conduce singur după voia sa. Aceștia nu sunt pustnici adevărați, ci niște samavolnici, pentru că și-au ales un chip de viață care nu este după măsura puterii lor, lepădând ascultarea obștească. Unii dintre aceștia zic: «Eu de aceea trăiesc singur, ca să nu supăr pe fratele meu, nici eu să nu fiu supărat de altul. Apoi ca să mă feresc de grăirea deșartă și de osândirea altuia». Dar știi tu, prietene, că aceste vorbe ale tale mai mult te rușinează decât te îndreptățesc? Pentru că și Părinții Bisericii au spus că celor tineri le este de folos să se smerească, iar mândria, părerea de sine, viclenia și altele asemenea îngâmfă și fac pe om trufaș”.

Apoi iarăși zicea Cuviosul Vasile către ucenicul său, Paisie: „Mai bine este să trăiești împreună cu un frate, să-ți cunoști slăbiciunea și

măsura ta, să te căiești, să te rogi înaintea Domnului și să te cureți în toată ziua prin harul lui Hristos, decât să porți în tine trufia și părerea de sine, să le ascunzi cu viclenie și să te hrănești cu traiul singuratic. Că traiul singuratic aduce în puțină vreme vătămare celui pățimaș”.

În altă zi starețul Vasile i-a zis: „Schivnicia înainte de vreme este pricină de mândrie, după cuvântul Sfântului Varsanufie. Deci, dacă pe cel slab schivnicia îl duce la mândrie, atunci pe ce se bizuie cel ce îndrăznește la această luptă singuratică? Nu este mai bine oare a păstra tăcerea în doi sau în trei pe drumul împărătesc? Iar petrecerea în viața de obște, după porunca Domnului – spunea marele stareț – dă monahului râvnă la tot lucrul, deși i se împotrivesc satana. Aici nu are loc iubirea de sine și părtinirea, care de obicei stăpânesc pe cei ce trăiesc în singurătate. Căci celor ce au trăit la început în viața de sine, li se pare grea viața de obște. De aceea, unii din ei zic: munca pentru noi înșine ne dădea râvnă și hărnicie; iar când lucrăm pentru frați se ivește numaidecât lenea și cărtirea”.

Apoi spunea: „Cel ce trăiește singuratic, lucrează numai pentru sine, din iubire de sine; iar cel ce trăiește în obște, lucrează numai pentru Domnul, din iubire de Dumnezeu. De aceea se cuvine ca noi, neputincioșii, să ținem calea împărătească, petrecând mai mulți la un loc. În felul acesta și ispitele le vom birui și de păcatul iubirii de sine ne vom izbăvi!”

**PREOT ȘI EGUMEN
LA SCHITUL SFÂNTUL ILIE**

Începând fericitul Paisie să primească în jurul său mai mulți frați, după sfatul starețului Vasile, pentru că duceau lipsă de preot, îl rugau frații cu lacrimi pe Paisie să primească preoția. Dar el nu voia, socotindu-se nevrednic. Atunci unii din bătrânii Muntelui Athos au zis cuviosului: „Cum poți tu să înveți pe frați să asculte și să-și taie voia, când tu nu faci ascultare și respingi lacrimile atâtor oameni? Vădit lucru este că tu iubești voia ta și crezi minții tale mai mult decât vorbelor celor mai bătrâni cu anii și cu mintea. Oare tu nu știi unde duce neascultarea?” Auzind aceste cuvinte, Paisie s-a supus voii părinților și a primit preoția.

Hirotonia s-a făcut de către episcopul Grigorie Râșca, când Sfântul Paisie împlinise de acum 36 de ani. Mai târziu, episcopul mărturisea unuia dintre ucenicii sfântului: „Să știi, fiule, că ferice de omul acesta, ferice și de părinții care l-au născut, ferice va fi și de cei ce-l vor asculta pe dânsul. Pentru că eu când l-am hirotonit și mi-am pus mâinile pe capul lui în vremea când se zice «dumnezeiescul dar» și celelalte, am simțit o mireasmă nepovestită, și cum că și mâinile mele în oarecare chip negrăit s-au sfințit din punerea lor pe capul lui”.

Se spune despre obștea Cuviosului Paisie de la schitul Sfântul Ilie, unde se stabilise în 1757, că

petrecea în mare lipsă materială, dar în desăvârșită armonie și râvnă duhovnicească. Pe lângă participarea zilnică la slujbele bisericești, frățimea se îndeletnicea și cu lucrul mâinilor în deplină dragoste, smerenie și tăcere. Fericitul stareț se ostenea ziua la facerea de linguri, iar noaptea o petrecea în citirea și transcrierea cărților Sfinților Părinți, lăsând pentru somn până la trei ceasuri. Apoi avea darul lacrimilor, căci vărsa multe lacrimi când săvârșea Sfânta Liturghie, fiind pătruns de dumnezeiasca dragoste.

Patriarhul Serafim, care petrecea în Mănăstirea Pantocrator, îl chema pe starețul Paisie în lavră de câteva ori pe an pentru a sluji Sfânta Liturghie. Și se foloseau toți văzând pe cuviosul slujind în limba greacă, fără grabă, cu nespusă evlavie, cu fața stropită de lacrimi și absorbit cu totul de sfânta slujbă.

SFATURI DUHOVNICEȘTI

Starețul Paisie iubea tare mult citirea cărților Sfinților Părinți. Iată ce răspundea el starețului Atanasie, care îl învinuise din zavistie de oarecare lucruri: „Am voit a-ți pomeni ție, părinte, de multe lucruri trebuincioase, însă mai vârtos decât de toate, te rog de aceasta, ca să lași îndeșarta și goala aceasta gândire de a nu citi cărți. Că vezi în ce groapă a pierzării ai căzut, împreună și cu ucenicii tăi, în urmarea cea împotriva Sfintei Biserici, pentru aceea că nu citești cărțile cu